BRAZILA ESPERANTISTO OFICIALA ORGANO DE BRAZILA ESPERANTO-LIGO

99-a jaro
N-ro 333
Decembro 2008

Geraldo Mattos

Esperanto kaj ĝiaj du dialektoj

Fermo de la 43-a Brazila Kongreso de Esperanto, okazinta en Fortalezo.

44a
brazila
kongreso de
esperant

Muziko

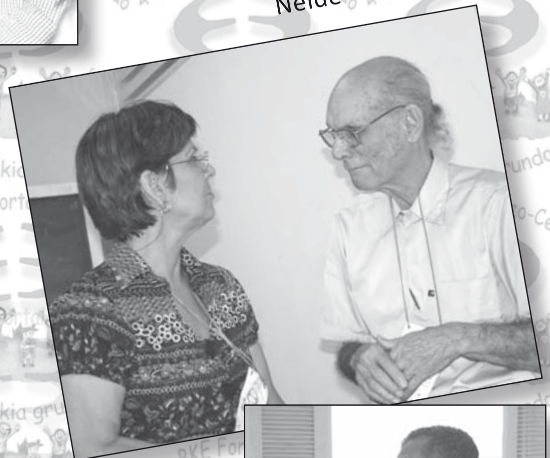

Deklamado

Libro-lanĉo

Fermo-kunsido

Programkonsulto

Neide - Geraldol

Prelego

Prelego

Brazila Esperantisto

Nacia kaj Internacia Kulturoj

99-a Jaro • N-ro 333 • Decembro 2008

Enhavo

Korektoj

En la antaŭa numero, kelkaj eraroj enŝteliĝis en la kolofonon. Unue, mankis la nomo de nia respondeca ĵurnalisto, s-ano **Alberto Emerson Werneck Dias**. Due, la listo de kunlaborantoj estas misa; jen la ĝusta versio: **José Passini, Aloísio Sartorato, Sylla Chaves, Alberto Emerson Werneck Dias kaj Francisco S. Wechsler**.

(Konsolu nin la proverbo: Nur tiu ne eraras, kiu neniam ion faras.)

Kovrilo

Fermo de la 43-a Brazila Kongreso de Esperanto, okazinta en Fortalezo. Fotis: F. S. Wechsler

Pri la nuna numero

Tiu ĉi numero enhavas kvar prilingvajn artikolojn. Ĝi ankaŭ enhavas sciencan sekcion, tradukon el brazila beletro, kriptogramon kaj kongresan rezolucion.

Revukunlaboraĵoj: La ĉefredaktoro rigardas gravaj la kunlaboraĵojn sendatajn de la legantoj. Tamen, pro hommanko, spaclimigoj en la revuo, kaj kromaj limigoj, li rezervas al si la rajton: **1-e:** Ne sciigi la ricevon; **2-e:** Ne redoni la sendaĵojn; **3-e:** Ne garantii publikigon; **4-e:** Mallongigi tekston tiam, kiam necese; **5-e:** Ĝin reviziigi laŭ ortografia, gramatika kaj terminologia aspektoj. Kiel gramatikan konsultfonton ni rekomendas la verkon “Plena Manlibro de Esperanta Gramatiko”, de Bertilo Wennergren. La signifon de ĉiuj vortoj netroveblaj en “Plena Ilustrita Vortaro de Esperanto” (2005) oni aparte klarigu per glosaro.

Estimataj gelegantoj:

Jen pretiĝis unu plia numero de Brazila Esperantisto. Kiel kutime, ni deziras, ke ĝi estu kultura kaj informa organo por la brazila esperantistaro. Tial ni kunmiksis iom da scienco, iom da lingvesploro, iom da literaturo kaj iom da amuzo. Esperinde la miksaĵo plaĉos al vi.

La nunan numeron malfermas artikolo verkita de s-ano Floriano Pessoa, kiu resumas la prelegon de li prezentitan ĉe la Tria Kongreso de Esperanto de la Ŝtato Sanpaŭlo, okazinta oktobre en Loreno. Vi legos mallongan, sed tre interesan artikolon, el kiu vi povos ĉerpi altvaloran materialon por pliriĉigi vian vortprovizon kaj lerni, kiel esperantigi certajn parolturnojn.

Sekvas rakonto de Machado de Assis, en traduko de Vitor Rafael Monteiro Leitão, premiita en la proza sekcio de la Unua Beletra Konkurso de BEL. Konforme al sia stilo, Machado senkompate dissekcas la homan animon, sed la legado ĉiam fluas facile kaj agrable, kun surpriza kaj samtempe elreviga finaĵo.

Poste venas nia kutima sinonimludo, kiu celas stimuli la esperantistaron esplori la nuancojn inter pluraj similsencaj vortoj kaj tiel pliampleksigi sian lingvoscion. Ĉi-numere ni komparos la jenajn vortojn: taŭga, konvena, oportuna, adekvata, konforma, laŭa, laŭcela, alcela kaj specifa, krom kelkaj aliaj, kiujn ni proponas kiel ekzercojn.

Nun iru al la sekcio Kiel traduki?. Pasintnumere ni proponis kiel tradukdefiojn la jenajn frazojn: estou me lixando para sua opinião; perdido por cem, perdido por mil; de grão em grão a galinha enche o papo. Pluraj gelegantoj sendis siajn solvojn, kaj ni ilin pridiskutas kaj komparas, proponante pliajn solvojn. Krome, sur la lasta paĝo vi trovos tri novajn defiojn; ĉu vi kuraĝas alfronti ilin?

Por stimuli iom pli vian cerbumadon, s-ano José Saraiva Mattos prezentas kriptogramon. Jen plia defio, samtempe amuza kaj instrua. La solvon vi trovos sur la lasta paĝo, sed ne ruzu, konsultante ĝin antaŭ ol solvi la enigmon!

Sekvas artikolo de s-ano Geraldo Mattos, eksprezidanto de la Akademio, pri misuzado de participoj. Temas pri prelego prezentita ĉe la 43-a Brazila Kongreso de Esperanto, okazinta julie en Fortalezo. Tiun ĉi artikolon ni rekomendas legi malrapide kaj atente, ĉar multon vi povos lerni per ĝi. Se vi mem jam faris participerarojn; konsoliĝu, ĉar vi ne estas sola...

Finas la artikolserion la sekcio Scienca Angulo, kiu pritraktas tre diversajn kaj esperinde interesajn temojn. (Nia lingvo oportunu ne nur por literaturo, sed ankaŭ por esprimi precize sciencajn konceptojn.) Ĉu vi scias, kiu estas la plej eta serpento de la mondo? Ankaŭ pri ĉi tio vi povos legi.

Sur la antaŭlasta paĝo vi trovos la tekston de la rezolucio kaj propono aprobitaj ĉe la 43-a BKE. Ambaŭ forte rekomendas, ke oni plifortigu la instruadon de Esperanto al infanoj. Unu el la kialoj estas, ke nia movado bezonas rejuniĝi, ĉar male ĝi pereos, ne pro malamikoj, sed pro homa mortonteco.

Por fini tiun ĉi enkondukon, ni bezonas emfazi, ke nia revuo bezonas artikolojn pri plej diversaj temoj: vivscienco, lingvo, sociesploroj, historio ktp. Precipe mankas al ni seriozaj verkoj pri la stato kaj estonteco de nia movado. Do ne hezitu sendi vian kontribuaĵon, sed zorgu, ke ĝi estu konforma al la etikaj principoj de esperantismo. Ankaŭ bonvolu sendi al ni viajn komentojn kaj proponojn.

Nun, ek al la legado!

La Ĉefredaktisto

Brazila Esperantisto
ISSN 0006-9477
Oficiala Organo de Brazila Esperanto-Ligo
Fondita en 1907 de Alberto A. Vieira, Reynaldo Geyer kaj Everardo Backheuser
99-a Jaro – Decembro 2008 – N-ro 333

Eldona Stabo

Respondeca ĵurnalisto: Alberto Emerson Werneck Dias
Ĉefredaktisto: Francisco Stefano Wechsler

Ĉi-numeraj kunlaborantoj: Floriano Pessoa, Francisco Stefano Wechsler, Geraldo Mattos, José Saraiva Mattos kaj Vitor Rafael Monteiro Leitão.

Grafika aranĝo kaj enpaĝigo: Joseo Tenorjo
Revizio kaj tradukado: BEL-asesorskipo

Kontribuaĵojn kaj mesaĝojn sendu al la retadreso de la ĉefredaktisto: wechsler@fca.unesp.br
Pri la subskribitaj artikoloj respondecas la aŭtoroj mem

Esprimoj por via sliparo

Floriano Pessoa

(Prelego prezentita ĉe la Tria Kongreso de Esperanto de la Ŝtato Sanpaŭlo.)

En ĉiu lingvo troviĝas esprimoj, kies signifo ne estas rekte deduktebla el la signifoj de la unuopaj vortoj kiuj ilin formas.Tiaj esprimoj estas nomataj *idiomaĵoj* aŭ *idiotismoj*. Kiel vivanta lingvo, ankaŭ Esperanto havas idiotismojn; ekzemple, la Zamenhofa "li pafis sin for"(li rapidege malaperis).

La tradukado de idiomaĵoj, el unu lingvo en alian, kompreneble estas malfacila: ĝi ne povas esti laŭlitera kaj ofte postulas ian "antaŭtradukon", tio estas, la anstataŭigon de la idiotismo per "normala" frazo kun la sama signifo. Se ni, ekzemple, bezonas traduki la esprimon"não cabia em si de contente", ni devos serĉi, en Esperanto, samsignifan frazon kies strukturo harmoniu kun la esperantaj stilo kaj kutimoj. Unu ebla solvo estus: "Li preskaŭ krevis de ĝojo".

Ĉar la tradukado de tiaj esprimoj estas nepra bezono por ĉiu verkema kaj legema esperantisto, tial ni uzos la ĉefan parton de ĉi tiu prelego por ekzerciĝo, kun la partopreno de la ĉeestantoj. Ni ekzamenos dudek frazojn en la portugala lingvo kaj klopodos trovi ilian tradukon en Esperanto. Fine, ni komparos nian solvon kun iu modelo, kaj diskutos la rezultojn.

Traduku en Esperanton (sekvas listo kun proponataj solvoj):

1. Não se dar por achado.
2. Acertar o relógio com outro.
3. Ir por água abaixo.
4. Aí é que está.
5. Tirar a barriga da miséria.
6. Batedor de carteira.
7. Cair em si.
8. Ser do contra.
9. Conversa fiada.
10. Dar com a língua nos dentes.
11. Ir na conversa de alguém.
12. Ter sete fôlegos.
13. Deixar-se de formalidades.
14. Frio de rachar.
15. Fazer um galo.
16. Sair de mansinho.
17. Fazer menção de bater
18. Trocar os olhos.
19. Num abrir e fechar de olhos.
20. Pagar o pato.

Espereble la rezultoj de nia ekzerco de tradukado montros, ke Esperanto ja estas bona tradukilo: la tasko estas malfacila, sed farebla, kaj la sukceso dependas de la grado en kiu oni regas ambaŭ lingvojn: la fonto- kaj la celo-lingvon.

Eblaj solvoj por la traduko-ekzerco:

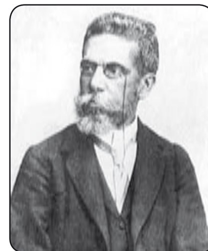
1. Konservi sian aplombon / ŝajnigi miskomprenon.
2. Konsentigi la horloĝon kun alia.
3. Fiaski, malsukcesi.
4. Tia estas ja la afero.
5. Ĝissate manĝi
6. Poŝo-ŝtelisto.
7. Rekonsciiĝi/ reveni al si.
8. Ĉion kontraŭi.
9. Sencela babilado.
10. Elbabili.
11. Enkaptiĝi en ies reton.
12. Esti hardita kontraŭ ĉio.
13. Formeti la ceremoniojn.
14. Ŝtonkreviga frosto.
15. Bati al si tuberon.
16. Elŝteliĝi.
17. Ekgesti kvazaŭ batante.
18. Strabi.
19. En palpebruma daŭro.
20. Ludi pekoferan kapron/ Pagi por aliulo.

BE

La Monujo

Maŝado de Asizo
(1839 - 1908)

...Subite, Honorio rigardis la grundon kaj ekvidis monujon. Malleviĝi, preni kaj enpoŝigi ĝin estis kelksekunda tasko. Neniu lin vidis, escepte viro, kiu estis ĉe la pordo de butiko, kaj, sen koni lin , diris al li ridante:

— Ho, se vi ne trovus ĝin; vi poreterne ĝin perdus.

— Jes ja, konsentis Honorio, hontante.

Por taksi la oportunecon de ĉi tiu monujo, oni bezonas scii, ke Honorio morgaŭ devos pagi ŝuldon, kvarcent kaj kelkajn mil-rejsojn, kaj la monujo estis plenplena. La ŝuldo ne ŝajnas altvalora por homo de sama situacio kiel Honorio, kiu advokatas; sed ĉiuj kvantoj estas grandaj aŭ malgrandaj, laŭ la cirkonstancoj, kaj ĉi tiuj ne povus esti pli malbonaj. Familiaj elspezoj troaj, unue pro komplezoj al parencoj, poste por dorloti la edzinon, kiun la soleco ĉiam tedas; balo iufoje, vespermanĝo alifoje, ĉapeloj, ventumiloj, tiom da aliaj aferoj, ke ne plu estis rimedo krom iom post iom konsumi la estontecon. Li enŝuldiĝis. Unue pro la fakturoj de butikoj kaj magazenoj; poste li prunteprenis, ducent de iu, tricent de alia, kvincent de tria, dum ĉio kostkreskis, kaj baloj okazis, kaj vespermanĝoj manĝiĝis, kvazaŭ senfina vortico, kavego.

— Al vi nun estas bone, ĉu ne? lastatempe demandadis lin Gustavo C..., advokato kaj intimulo de la familio.

— Nun jes, mensogis Honorio.

La vero estas, ke al li estis malbone. Malmultaj juraferoj, de malgrandaj sumoj, kaj prokraste pagantaj klientoj; domaĝege li ĵus perdis proceson, pri kiu li esperis fortege. Ne nur enspezis malmulton, sed eĉ ŝajnas, ke ĝi fortiris de li iom el lia jura reputacio; iel ajn, oni publikigadis kalumniojn en la ĵurnaloj.

S-ino Amelia nenion sciis; li nenion raportis al sia edzino, ĉu bonajn ĉu malbonajn negocojn. Al neniu li ion raportis. Li ŝajnigis esti tiel ĝoja kvazaŭ li naĝus en maro de prospero. Kiam Gustavo, kiu ĉiuvespere iris al lia hejmo, kutime diris unu aŭ du ŝercojn, li tiam respondis per tri kaj kvar; kaj poste iris aŭskulti pecojn de germana muziko, kiujn S-ino Amelia tre bone pianludis, kaj kiujn Gustavo aŭskultis kun neesprimebla plezuro, aŭ ili kartludis, aŭ nur babilis pri politiko.

Iutage, la edzino trovis lin kisadanta la filinon, kvaraĝan infanon, kaj vidis liajn malsekajn okulojn; ŝi miregis, kaj lin demandis, kio okazas.

— Nenio, nenio.

Oni komprenas, ke estis la timo pri la estonteco kaj la timego pro mizero. Sed la esperoj tamen ĉiam revenis facile. La penso, ke pli bonaj tagoj ja revenos, tuj donis al li komforton por batali. Li estis tridek-kvar-jara; estis la komenco de la kariero: ĉiuj komencoj malfacilas. Kaj jen li daŭre laboras, atendas, elspezas, kredite aĉetas aŭ prunteprenas, por pagi maloportune, kaj je maloportunaj horoj.

La hodiaŭa urĝa ŝuldo estas damnindaj kvarcent kaj kelkaj mil-rejsoj pro kaleŝoj. Neniam la fakturo tiel malfruis, nek tiel kreskis, kiel nun; kaj, verdire, la kreditoro ne puŝis trancîlon sur lian bruston; sed diris hodiaŭ acidajn vortojn, kun minaca gesto, kaj Honorio volis pagi al li ja hodiaŭ. Estis la kvina posttagmeze. Li antaŭe decidis iri al iu procentegisto, sed revenis ne kuraĝinte peti ion. Enpaŝinte Asemblean Straton li ekvidis la monujon sur la grundo, prenis kaj enpoŝigis ĝin, kaj pluiris.

Dum la unuaj minutoj, Honorio nenion pensis; nur iris, iris, iris, ĝis Placo Karioka. Sur la placo li haltis kelkajn momentojn, enpaŝis Straton Karioka, sed tuj revenis, kaj eniris Straton Urugvajano. Senkonscie, iom poste li sin trovis sur Placo Sankta Francisko de Paŭla; kaj, ankoraŭ nescie, eniris kafejon. Petis ion kaj apogis sin je la muro, rigardante eksteren. Timis malfermi la monujon; eble li ne trovos ion, nur paperojn, senvalorajn por li. Samtempe, kaj jen la ĉefkialo de la pripensoj, la konscienco lin demandis, ĉu li povus uzi monon, kiun li trovus. Ĝi ne demandis lin kun nescia aspekto, sed ja kun ironia kaj riproĉa mieno. Ĉu li rajtus uzi la monon, kaj pagi la ŝuldon per ĝi? Jen la afero. La konscienco fine ĵus diris, ke li ne rajtus, ke li devus porti la monujon al policejo, aŭ ĝin anonci; sed tuj post kiam ĝi al li diris tion, tiam reaperis la nuntempaj angoroj, kaj ili allogegis lin, kaj invitadis lin pagi al la kaleŝejo. Ili eĉ diris ke, se li perdintus ĝin, neniu ĝin donus al li; tia ruza konsilo lin kuraĝigis.

Ĉio ĉi okazis antaŭ ol malfermi la monujon. Li ĝin elpoŝigis, finfine, sed timege, preskaŭ sekrete;

(Tradukaĵo premiita en la Unua Beletra Konkurso de BEL, 2008, proza sekcio.)

malfermis ĝin, kaj ektremis. Estis mono, multe da mono; li ne kalkulis, sed vidis du monbiletojn de ducent mil-rejsoj, kelkaj de kvindek kaj de dudek; kapkalkulis ĉirkaŭ sepcent mil-rejsojn aŭ plu; minimume, sescent. La ŝuldo finiĝus; kelkaj urĝaj elspezoj malaperus. Honorio sentis tentojn fermi la okulojn, ekkuri al la kaleŝejo, pagi, kaj, post la ŝuldopago, adiaŭ; li repaciĝus interne. Li fermis la monujon, kaj timante ĝin perdi, reenpoŝigis ŝin.

Sed tuj poste li ĝin elpoŝigis denove, kaj ĝin malfermis, volante kalkuli la sumon. Kial kalkuli? Ĉu ĝi estas lia? Finfine li sin venkis kaj kalkulis: la sumo estis sepcent kaj tridek mil-rejsoj. Honorio frostotremis. Tion neniu vidis, neniu sciis; eble tio povus esti hazardo, lia bona sorto, anĝelo... Honorio veis pro sia nekredo je la anĝeloj... Sed kial li devus ilin ne kredi? Kaj li revenadis al la mono, rigardadis ĝin, lasadis ĝin flui sur la manoj; poste, decidadis la malon — ne uzi la trovitaĵon, ĝin redoni. Ĝin redoni al kiu? Li tiam komencis esplori, ĉu estas ia spuro en la monujo.

"Se estos nomo, ajna indiko, mi ne povos elspezi la monon", li pensis.

Li esploregis la monujajn poŝetojn. Trovis leterojn, kiujn li ne malfermis, falditajn leteretojn, kiujn li ne legis, kaj finfine vizitkarton; legis la nomon; ĝi estis tiu de Gustavo. Sed do, la monujo?... Li ekzamenis ĝian eksteron, kaj ĝi ŝajnis efektive aparteni al lia amiko. Li rerigardis internen; trovis aliajn du kartojn, aliajn tri, aliajn kvin. Ne eblis dubi; ĝi ja apartenis de lia amiko.

La eltrovo malĝojigis lin. Li ne povus ekposedi la monon, sen praktiki agon nelican, kaj, tiukaze, doloran por lia koro ĉar ĝi malutilus amikon. La tuta kastelo starigita falruiniĝis kvazaŭ el kartoj konstruita. Li trinkis la lastan guton de kafo, sen rimarki, ke ĝi estas malvarma. Eliris, kaj nur tiam rimarkis, ke preskaŭ vesperiĝis. Li piediris hejmen. Ŝajne la monbezono ankoraŭ dufoje lin puŝis, sed li rezistis.

"Paciencon, li sin diris; morgaŭ mi vidos, kion mi povos fari."

Hejmveninte, jam tie li ekvidis Gustavon, iom maltrankvilan, kaj eĉ S-ino Amelia aspektis same. Li eniris ridante, kaj demandis la amikon, ĉu io mankas al li.

— Nenio.

— Nenio?

— Kial?

— Metu la manon en la poŝon; nenio mankas al vi?

— Mankas al mi la monujo, diris Gustavo sen meti la manon en la poŝon. — Ĉu vi scias, ĉu iu ĝin trovis?

— Trovis ĝin mi, diris Honorio, transdonante ĝin.

Gustavo ĝin prenis haste, kaj malfide rigardis la amikon. Tia rigardo estis laŭ Honorio kvazaŭ stileto-frapo; post tiom da bataloj kontraŭ la monbezono, ĝi estis bedaŭrinda premio. Honorio ridetis amare; kaj, ĉar la alia lin demandis, kie li ĝin trovis, li donis la precizajn klarigojn.

— Sed ĉu vi rekonis ĝin?

— Ne; mi trovis viajn vizitkartojn.

Honorio ĉirkaŭiris dufoje, kaj iris ŝanĝi sian veston por la vespermanĝo. Tiam Gustavo tiris denove la monujon, malfermis ĝin, iris al unu el la poŝetoj, prenis unu el la leteretoj, kiujn la alia ne volis malfermi nek legi, kaj transdonis ĝin al S-ino Amelia, kiu, maltrankvile kaj tremante, disŝiris ĝin je tridek mil eroj: ĝi estis amo-letereto.

BE

La tradukinto, Vitor Rafael Monteiro Leitão, naskiĝis en 1968, en Belorizonto; esperantistiĝis en 1993; kaj laboras kiel informadikisto en ŝtata oficejo. Li ankaŭ verkas rakontojn neprofesie, amas verki, legi, vojaĝi, promeni tra la kamparo kaj amindumi sian Elisa.

SINONIMLUDO

Francisco Stefano Wechsler

Estimataj gelegantoj, jen ni denove pritraktas alian grupon de similsignifaj vortoj. Temas ĉi-foje pri niaj amikoj *taŭga*, konvena*, oportuna*, utila*, adekvata*[Z]*, konforma*, laŭa*, laŭcela*, alcela*, specifa*[9]. (Kiel kutime, la asterisko signifas fundamentecon de la radiko, la numeroj indikas la Oficialan Aldonon, kaj la "z" indikas radikon uzitan de Zamenhof, kvankam ne oficialan). Esperinde, tiu ĉi artikolo helpos vin plivastigi kaj pliprecizigi vian vortprovizon.

Unue ni uzu kelkajn liniojn por klare difini, kion ni nomas *sinonimo*. Laŭ Plena Ilustrita Vortaro 2005 (NPIV), ĝi estas "vorto, esprimanta, en difinita lingvo, la saman ideon kiel iu alia vorto, jen ekzakte (ekz. la konkurencaj formoj "gazono" kaj "razeno", "Ĝeneva lago" kaj "Lemano"), jen – plej ofte – kun diferencoj pro la uzado, la senconuancoj ks (ekz. "kapdoloro" kaj "cefalalgio", "kalva" k "senhara", "emblemo" k "simbolo" ktp)." Fakte perfektaj sinonimoj maloftas en esperanto, kaj oni eĉ povus argumenti, ke ili senutilas en lingvo, kiun oni intencas konservi simpla kaj facile lernebla (sed pri tio ĉi mi ne parolos).

Ni povus el la naŭ pritraktotaj vortoj konstrui hierarĥian arbon, ĉe kies bazo kuŝus *taŭga*, la plej ĝeneralsignifa el la naŭ. Efektive, ĉiun el la ok restantaj oni povus anstataŭigi per *taŭga*, sed ofte kun grava perdo de precizeco. La origina verbo estas *taŭgi*, kiu signifas jen 1. esti bona aŭ uzebla por iu celo; jen 2. havi ian valoron, povi esti uzata; jen 3. (pri persono) havi kapablon por io. Rimarku, ke efektive la tri signifoj estas tre proksimaj. *Taŭga* do signifas "tia, ke ĝi taŭgas". Ĝenerale parolante, se io aŭ iu posedas kvalitojn, kiuj donas al ĝi/li kapablon por iu celo, oni nomas ĝin/lin *taŭga*. Tre ĝenerala vorto, do.

La arbon ni dividos en du grupojn, laŭ grado de parenceco: *konvena, oportuna, utila, adekvata, konforma* en la unuan; kaj *laŭa, alcela, laŭcela* kaj *specifa* en la duan. Ni povus plue disbranĉigi, sed pro simpleco ni restos ĉe la unua ŝtupo.

Konveni signifas: "esti konforma al tio, kion postulas la situacio, la reguloj, la moroj". *Taŭga* koncernas pli vastan ideon, dum *konvena* koncernas ĝustan adaptiĝon al speciala uzo. Ekzemple: filmoj estas *taŭgaj* rimedoj por lerni esperanton, sed ne la plej *konvenaj*.

Kion diri pri *oportuna*? Jen ĝia difino laŭ NPIV: "1. Facile uzebla pro bona adaptiĝo al sia destino. 2. Faciliganta ian agon, faron, pro sia ĝusta konveneco." El tiu difino sekvas, ke la ĉefa diferenco inter *konvena* kaj *oportuna* kuŝas en du aspektoj. Unue, *oportuna* enhavas ideon pri facileco aŭ faciligo, kiun *konvena* ne nepre posedas. Due, ofte *konvena* redonas ideon pri ia regulo aŭ speciala uzo, sed tion *oportuna* ne faras. Ekzemple: por ĉeesti solenan bankedon *konvenas* surmeti frakon, sed tiu vesto estas tre *maloportuna* en tropika klimato. (Kiel pluan disbranĉiĝon disde *oportun*/, ni povus citi *komfort*/. Esplori la diferencon inter ĉi-lastaj du radikoj mi lasos kiel ekzercon por niaj gelegantoj!)

La signifo de *utila* supraĵe similas tiun de *konvena*, tamen ekzistas du gravaj diferencoj. Laŭ NPIV: "1. (io) Tia, ke ĝia uzo, efiko, rezulto estas aŭ povas esti profita. 2. (iu) Tia, ke ties agado estas aŭ povas esti profita, helpa." Unue, oni povas uzi *utila* pri aĵoj aŭ uloj; sed ordinare oni uzas *konvena* nur pri aĵoj, sed multe malpli ofte pri uloj (kvankam eblus elpensi ekzemplon pri ĉi-lasta uzo). Due, kaj pli grave, *utila* enhavas ideon pri profita rezulto. Ekzemple: spiregado ne estas konvena rimedo por ellasi korpvarmon de animaloj, ĉar la movado de la spirmuskoloj generas varmon; tamen ĝi estas *utila* por eviti, ke korptemperaturo tro plialtiĝos.

Pri *adekvata* NPIV donas la jenan difinon: "1. (filozofio) Klare kaj tute ampleksanta ĉiujn karakterojn de la objekto: adekvata difino, adekvata kaŭzo. 2. (komunuza senco) Ĝuste konforma al la cirkonstancoj: adekvataj preskriboj, adekvataj instrukcioj." La dua senco estas multe pli ofta ol la unua, kaj, verdire, mi trovas ion en ĝi, kion oni ne povus esprimi per almenaŭ unu el la ok oficialaj radikoj suprecititaj. Eĉ pri la unua senco mi dubas, ĉu ĝi ne estas esprimebla per alia radiko; efektive, unu el la redaktantoj de Reta Vortaro "... scivolas, ĉu entute ekzistas tia filozofia senco." Do esence la neceso de tiu ĉi radiko estas dubinda, kvankam temas pri zamenhofaĵo. Kaj verŝajne ĝuste pro tiaj duboj ĝi ankoraŭ ne oficialiĝis.

Nun ni venas al la dua grupo, el kiu ni unue pritraktos la vorton *konforma*. Jen ĝiaj NPIV-aj difinoj: "1. Tia, ke ĝia formo estas ĝuste

simila al tiu de alia objekto, rigardata kiel modelo. 2. (politiko) Ĝuste responda al tio, kion iu volas aŭ trudas. 3. Bone akordiĝanta kun, ĝuste taŭga por. 4. (matematiko, parolante pri bildigo) Konservanta ĉiujn angulojn.” Sencoj 1, 2 kaj 4 ne koncernos nin, ĉar ili sufiĉe apartiĝas; sed la tria estas proksima al *taŭga* (vorto, kiu eĉ partoprenas la difinon!) *konvena* kaj *specifa*. Kiel do diferencigi? Ĝenerale, *konforma*, krom la ideo pri taŭgeco, ankaŭ entenas subkomprenita ideon pri iu modelo, konkreta aŭ ne; kaj la proksimeco aŭ adaptiĝo al tiu modelo indikas la konformecon kaj estigas la taŭgecon. Jen zamenhofa ekzemplo: [...] ĉu liaj konsiloj estas konformaj al la natura irado de nia lingvo. Verdire, en tiaj situacioj oni tre ofte povus uzi anstataŭan vorton, eble perdante nur subtilan nuancon.

Laŭa estas adjektivo devenanta de la prepozicio laŭ. *Laŭ* la tre konciza (kaj miaopinie nesufiĉa difino) de PIV, ĝi signifas precize la samon, kie *konforma*. Tamen, tre malverŝajne oni povus uzi ĝin laŭ la ĵus prezentitaj sencoj 2 kaj 4. Ŝajnas preferinde uzi ĝin nur laŭ sencoj 2 aŭ 3, kaj la kunteksto klarigos, pri kio temas. Ekzemple: la nuntempaj leĝoj postulas de ni *laŭan* sintenon (t.e., kiu konformas al tiuj leĝoj).

Difinon pri *laŭcela* NPIV donas jene: “Konforma al la elektita celo, ebliganta ĝin atingi.” Do ĝi entenas samtempe du ideojn: unu pri celo atingota; alia pri taŭgeco por ĝin atingi. Ekzemple: la neceso atingi la minimuman nombron de mil BEL-anoj postulas de ni revizii niajn nunajn procedojn, por ke ili iĝu *laŭcelaj*.

La signifo de *alcela* estas iom malsama: “Iranta rekte al la celo; konscia pri sia celo.” Ekzemple: nia prezidantino faris hieraŭ *alcelan* paroladon, per kiu ŝi tre klare montris la problemojn, kiuj plagas nian organizon.” Rimarku, ke ofte *objektiva* havas parencan sencon; tamen *objektiva* emfazas la realecon de faktoj ekzistantaj ekster penso, kontraste al *subjektiva*.

Fine ni venas al *specifa*, kies radiko oficialiĝis nur pasintjare. Laŭ NPIV, *specifi* signifas: “Nome esprimi, detale difini; precize mencii.”, dum *specifa* signifas: “Havanta ecojn karakterizajn de nur unu speco, fako, skolo ks.” Unuavide, tiu ĉi vorto ne rilatas al la antaŭaj, kaj efektive ofte tiel okazas. Sed vidu la jenan ekzemplon: la priksribo de komputilprogramo fariĝis neklara, pro manko de *specifa* fakvorto. Ĉu oni ne povus uzi *taŭga* aŭ *konvena* ĉi-okaze? Certe jes, kaj tiu ĉi fakto per si mem indikas la parencecon. Tamen, rimarku, ke *specifa* estas pli emfaza alternativo, ĉar ĝi entenas ideon pri vorto, kies signifon karakterizas precize nur unu, aparta nocio. Kiel plian ekzercon por niaj gelegantoj, mi proponas kompari la radikojn *specif/*, *special/* kaj *apart/* kaj rilatigi ilin al la radikoj pritraktitaj en tiu ĉi artikolo. Ĉu *specif/* ja meritis sian oficialigon? Nu, ĝisostuloj certe respondos ne, sed... pripensu la aferon vi mem.

Kaj nun mi povus deklari: “Venis fino al mia latino.”, sed mi preferos: “Je la fino venas kulmino.”... Do jen alia grupo de parencaj vortoj por la venonta numero: *montri, elmontri, demonstri indiki, elstarigi, reliefigi*. Ni laboru kaj lernu! Ĝis baldaŭ!

Kiel traduki

Francisco S. Wechsler

(Mallongigoj: NPIV = Nova Plena Ilustrita Vortaro; ReVo = Reta Vortaro.)

Estimataj gelegantoj, en la antaŭa numero, ni prezentis tri tradukdefiojn, nome:

Estou me lixando para sua opinião.

Perdido por cem, perdido por mil.

De grão em grão a galinha enche o papo.

Alfrontis la defion niaj bravaj gesamideanoj Einstein Santos, Elísia Martins de Oliveira, Ivan Eidt Colling, José Saraiva Matos, Paulo Amorim, Vitor Rafael, Jairo Rezende kaj José Tenório.

Antaŭ ol pridiskuti la solvojn proponitajn, indas rememorigi, ke bona traduko devas posedi du esencajn kvalitojn. Unue, ĝi redonu fidele la sencon de la originalo, kio tute ne signifas, ke ĝi sklave spegulu ĉi ties vortigon. Due, ĝi preferinde redonu ankaŭ la emocian kaj estetikan kvaliton de la originalo. Ne ĉiam eblas atingi ambaŭ celojn kontentige, sed ĉiu tradukanto strebu plenumi almenaŭ la unuan taskon. Nia diskuto baziĝos sur tiuj ĉi du kriterioj.

Por la unua frazo la solvoj proponitaj estas la jenaj:

Mi ne multe ĉagreniĝas pri via opinio.

Via opinio ne multe ĉagrenas min.

Mi tute ne akceptas vian opinion.

Estas via opinio al mi nenio.

Neglektinda kaj nekonsiderinda kiel nenio estas via opinio.

Kion vi postulas, tio min ne influas.

Via opinio ne gravas al mia pensmaniero.

La du unuaj solvoj estas esence unu sama, sed la dua estas iomete pli eleganta. La tria ankaŭ ĝuste esprimas la sencon. Tamen, ĉiuj tri estas tro laŭvortaj kaj mankas al ili iom da ĉarmo. La kvara solvo estas konciza kaj trafa. La kvina estas tro longa kaj peza. La sesa ŝajnas al mi la plej trafa kaj eleganta el la sep. La sepa similas la unuan kaj trian kaj estas rutina, kvankam ĝusta.

Sed jen plia, konciza kaj eleganta alternativo: *Mi indiferentas pri via opinio* (aŭ: *Via opinio estas al mi indiferenta*). Ankoraŭ pli trafa solvo troveblas: *Mi fajfas pri via opinio*. Tiun ĉi esprimon registras nek ReVo nek NPIV, sed temas pri ĉarma esprimo, trovebla ĉe modernaj aŭtoroj. Jen ekzemplo ĉerpita el *La Mortula Ŝipo*, verko de B. Traven en traduko de H. G. Kaiser :

Mi fajfas pri la juĝ' de Di'.
Pri releviĝ' ne kredas mi.
Pri dioj estas mi sen sci'.
Inferajn punojn ridas mi.

Jen la solvoj proponitaj por la dua frazo:

Tiu, kiu perdas cent, ankaŭ povas perdi mil, tio ne gravas.

Se iu perdas cent aŭ mil, tio ne multe gravas.

Tiu, kiu perdas cent, ankaŭ povas perdi mil, tio ne gravas.

Se oni perdas ne gravas, ĉu per cent, ĉu per mil.

Kiu falas cent fojojn, tiu falas mil fojojn.

Taso nur duone rompita estas taso perdita.

Malvenkata je cento, malvenkata je milo.

Komentoj: la kvar unuaj estas esence unu sama, sed la tria estas la plej eleganta. La kvina elegante redonas la sencon de la originalo kaj, el la sep, ŝajnas la preferinda. La sepa malĝuste redonas la sencon. Tradukante kronikon de Machado de Assis, mi devis alfronti tiun ĉi problemon, kaj, post iom da hezitado pri diversaj eblecoj, fine elektis solvon proponitan de Paulo Sérgio Viana, ankaŭ ĉerpitan el la *Proverbaro*: *Malpli da posedo, malpli da tedo*.

Ni nun iru al la solvoj proponitaj por la tria frazo:

Kokino kiu manĝas unu grajnon, poste aliajn grajnojn, baldaŭ plenigos la kropon.

Grajnon post grajno, la kokino plenigas la kropon.

Unu grajno de greno, alia grajno de greno...kaj baldaŭ kokino atingos gorĝoplenon!

Guton post guto, malsekigas la pluvo.

Iom , iomete, mi vivas sate.

Maizgrajno post maizgrajno satigas kokinon.

Groŝo post groŝo plenigas poŝon.

(Daŭras sur paĝo 20)

Kriptogramo

José Saraiva Mattos

Plezure ni organizis facilan, amuzan, interesan kaj instruan vortludon. Klopodu solvi ĝin jene:

Unue observu, ke sube kaj dekstre troviĝas kvadratetoj, kelkaj kun numeroj ene de ili. Aliflanke, sube sed maldekstre, videblas difinoj. Post la korekta solvo de tiuj difinoj, ene de la pli nigraj (reliefaj) kvadratetoj, oni trovos literojn, pere de kiuj oni povas formi la titolon de la plej grava **Brazila Esperanto-Organizo**, ekzistanta en **Brazilo**. Numeroj egalaj, literoj ankaŭ egalaj.

Por plifaciligi la solvon, malsupre (piedpaĝe), troviĝas liternumertabelo, kiun oni povas konsulti. La kompleta solvo troviĝas en ĉi tiu numero, sed konsultu ĝin nur post multe da cerbumado, inkluzive por taksi vian lingvoscion.

La aŭtoro, José Saraiva Matos (*resgatesaraiva@ig.com.br*), 90-jara brazila esperantisto kaj tutmonda civitano, deziras multan sukceson al enigm-amantoj.

"Zamenhof estis nobla en animo, granda en pensoj, genia en intuicio." (PIV)

01	Nutraĵrezerva, triploida histo.	3	12		9	15	4	8	17
02	Baro, improvize konstruita trans...	10	3		11	20	3	16	17
03	Karakterizanta, rilate al iu estulo:	11	15		8	4	8	13	3
04	Leĝe mortigi kondamniton.	4	20		4	20	9	13	11
05	Okazi en la sama momento, kiel alia...	20	17		8	14	11	16	11
06	Indonezia insulo, nomata ankaŭ ...	14	4		4	10		5	17
07	Sklava servistino en haremo.	17	16		12	11		20	17
08	*Akvoplena ne inflama ŝvelaĵo en histoj.*	1	11	16	19	17		5	17
09	*Montri sin kompleza.*	20	17	15	2	12		6	11
10	*Posedanta ĉiujn studatajn ecojn.*	11	6	17	15	17		18	3
11	*Maldika kiel kapilaro.*	20	3	2	11	12		19	3
12	*Kn. de vermoj, kies plimulto parazitas.*	1	4		15	11		13	17
13	*Lerte aŭ ruze kombinitaj por...(INV).*	3	20		18	4		19	3
14	*Malsano de sekalo k.a.*	4	19		17	13		6	17
15	*Greka matematikisto. – (ĉ. 250 a.K.)*	16	11		18	3	8	13	17
16	*Diri malrespektajn, malpiajn vortojn.*		12	3	5	18	4	15	11
17	*Aro da stangoj, pecoj aŭ dratoj.*	3		15	3	13	9	19	11
18	*Virina nomo, i. a. de amatino de Danto*	10	4		13	19	11	14	17
19	*Stari en la opozicio.*	17	2	17		11	14	11	11
20	*Porbatalanto de partio, doktrino, k.a.*	7	3	15	2		17	8	17
21	*Senpetaluloj.*	3	2	4	13	3		17	21
22	*Montoĉeno laŭlonge de Italio.*	3	2	4	8	11	8		21

(Solvo sur paĝo 22)

01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
H	*P*	*A*	*E*	*S*	*Z*	*Ĉ*	*N*	*U*	*B*	*I*	*L*	*T*	*C*	*M*	*D*	*O*	*F*	*R*	*K*	*J*

Esperanto kaj ĝiaj du dialektoj

Geraldo Mattos, akademiano (www.gmverda.com.br) — Prelego prezentita ĉe la 43-a BKE

Jen la fontoj de participaj eraroj:

1 La ambigua hindeŭropa participo, jen estanta aŭ estinta, jen pasiva aŭ aktiva:
Ser marcado, agoverbo: esti markata [pasiva estanta].
Estar marcado: esti markita [pasiva estinta].
Ter marcado: esti markinta [aktiva estinta].

2 La dusenca participo, estanta ĉe statoverboj [sen *estar*] kaj estinta ĉe agoverboj:
Ser amado [statoverbo]: esti amata [pasiva estanta].
Ter amado : esti estinta amanta [aktiva estanta].

3 La Fundamento (Zamenhof, 1963, p. 54) pro la traduko per adjektivaj frazoj:
Le participe futur aktif […] qui fera.
Le participe présent passif […] qu'on fait [mia noto: mankas qu'on faisait].
Le participe passé passif […] qu'on a fait.
Le participe futur passif […] qu'on fera.

4 La instruo de Louis de Beufront (1904, p. 45-47), kiu ekzemplas per predikativoj, en kiuj la participoj havas nur adjektivan funkcion [mia traduko]:

"Uzu **ata**, se la ago efektiviĝas koncerne la tempon, pri kiu temas. Ekzemploj: *Mi estas amata* (nun). *Mi estis amata* (tiam). *Mi estos amata* (en la tempo, pri kiu mi parolas aŭ pensas). — La ago estas, estis aŭ estos estanta koncerne la tempon, pri kiu temas."

"Uzu **ita**, se la ago efektiviĝis antaŭ la tempo, pri kiu temas. Ekzemploj: *Mi estas vestita de du horoj. Mi estis vestita de du horoj. Mi estas certa, ke mi estos vestita du horojn pli frue, ol vi.* — La ago estas, estis, estos plenumita antaŭ la tempo, pri kiu temas, antaŭ la priparolataj du horoj."

5 Duonjarcenton post Beaufront, aperis la ekvacioj de la Akademiano kaj Prezidanto Johannes R. G. Isbrücker (Apud Vilborg, 1973, p. 8):

-anta = kiu -as	-ata = kiun (kion) oni -as
-inta = kiu -is	-ita = kiun (kion) oni -is
-onta = kiu -os	-ota = kiun (kion) oni -os

Tiuj reguloj [al la supra *kion* devus analogi *kio* ĉe la aktivaj] infektis verkistojn kaj lingvistojn, kaj portis Kalocsay en funebra nokto al tenebra herezaĵo (1966, p. 55):

havita = kiun oni havis [mia klarigo: havata]

havita = ne plu havata.

Malovec (1988, p. 48-49) cedas al la prestiĝo de lia nomo:

La participo (sen la helpverbo) estas uzata:

[...]

c) kiel epiteto: [...] mono havata estas pli grava ol mono havita (= kiu estis havata).

Li falsas la sencon de la frazo, ĉar lia sinonimigo trudas al ĝi du tempojn:

Nun: mono nun havata / mono nun havita [en la Ekzercaro 22: 12].

Nun / tiam: mono nun havata / mono tiam havata [ĉe Malovec].

La klarigo de ilia eraro estas la du unuaj punktoj de mia prelego: plej multaj esperantistoj ne distingas en siaj etnolingvoj inter la imperfekto [kiun oni havis: que se *tinha*, sekve *havata*] kaj la perfekto [kiun oni havis: que se *teve*, sekve *havita*].

La eraroj multiĝas, sed jen du, ambaŭ de Juan Régulo Pérez (1992, p. 209):

"Tiel simpla priskribo etikedas unu el la grandaj eldonaventuroj de Esperantujo, komenciĝinta en 1952 per la lanĉo de *Kvaropo*, libro, kiu montriĝis eldona sukceso post la vakejo *rezultinta* el la Dua Mondmilito [en ĝia 5-a linio]".

"En marto 1988 UEA transprenis, post longa priparolado pri la afero, la *restintajn* librostokojn el La Laguna [kvar linioj antaŭ ĝia fino]".

Ne temas pri preseraroj, ĉar piednoto en la p. 217 aperigas la participon *restintaj*.

Eraroj aperas en aktivaj kaj pasivaj formoj en PIV 2005 [miaj kursivoj]:

ten/i (tr) […] Mal~i. Ellasi el la *~inta* mano aŭ brako. (2005, p. 1146)

mumi¹o. Kadavro, *konservita* per balzamaj procedoj […]. (2005, p. 764)

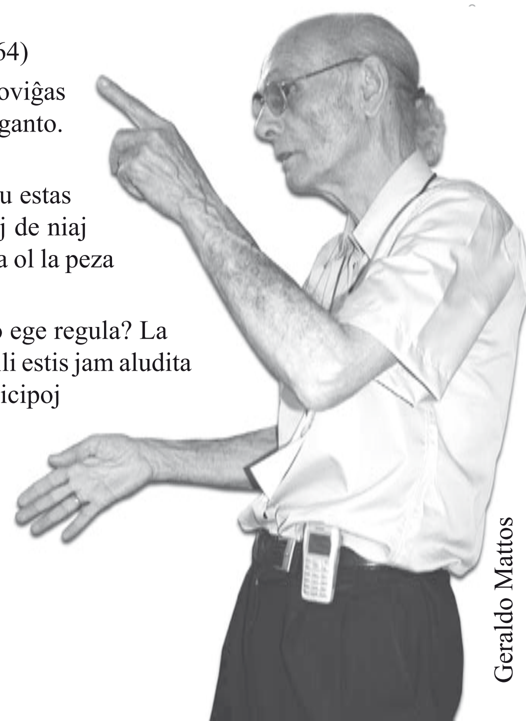
Rim. 2 La prep-on **per** post pasivo oni povas uzi nur en tia okazo, se ĝi troviĝas antaŭ vorto kiu esprimas ne la aganton mem, sed rimedon *uzitan* de iu alia aganto. (2005, p. 859) [Forko *uzita* kuŝas en tirkesto.]

Evidente, teninta mano jam tenas nenion kaj nur konservata mumio plu estas mumio. Kaj fulmas nun en mia kapo, ke kulpas nur la oreloj kaj la okuloj de niaj samideanoj, ĉar la vokalo de la estinta participo estas pli leĝera kaj pli plaĉa ol la peza kaj longa de la estanta.

Kaj nun: se verkistoj kaj vortaristoj stumblas, kial tio okazas en lingvo ege regula? La kaŭzoj estas facile troveblaj, sed la kuracado ŝajnas preskaŭ neebla. Unu el ili estis jam aludita de mi: la instruoj de la Fundamento kaj de la gramatikistoj, por kiuj participoj havas la verbajn tempojn. Nur tian misregulon atentis la supraj erarintoj:

"... vakejo, kiu *rezultis* el la Dua Mondmilito. / ... la librostokojn, kiuj *restis* el La Laguna. / Kadavro, kiun oni *konservis* per balzamaj procedoj […]".

La lasta difino estu pli bona kaj mallonga: Kadavro, kiun oni balzamis por konservo.

Geraldo Mattos

La reguloj estas nesufiĉaj kaj konfuzas adjektivan kaj participan funkciojn:

Mi estas amata *kaj feliĉa*. Mi estis amata *kaj feliĉa*. Mi estos amata *kaj feliĉa*.

Mi estas *pura kaj* vestita de du horoj. Mi estis *pura kaj* vestita de du horoj. Mi estas certa, ke mi estos *pura kaj* vestita du horojn pli frue, ol vi.

Du frazoj klarigas la diferencon inter adjektiva kaj deverba participoj:

Mi estis vestita de du horoj [adjektiva participo: ne interesas la vestinto].

Mi estis vestita de panjo [deverba participo: nepras la vestinto].

Estas nur sep eblecoj de deverbaj participoj:

mi konstruas domon	domo estas konstruata de mi
mi konstruis domon	domo estis konstruata de mi
mi konstruis domon	domo estis konstruita de mi
mi konstruos domon	domo estos konstruata de mi
mi konstruus domon	domo estus konstruata de mi
mi konstruu domon	domo estu konstruata de mi
[mi] konstrui domon	[domo] esti konstruata de mi

La dua kolumno montras homonimojn en la unua kaj mem havas alian, kiu fariĝas pli klara, se ilin ni komparas al la respondaj estantaj formoj:

La domo estis konstruita de mi en 1947 [mi ĝin konstruis en 1947].

La domo estis konstruita ekde 1947 [sed bombo ĝin detruis kelkajn jarojn poste].

Estantaj formoj	estas konstruita [preta]	estas konstruata de mi [nun]
Estintaj formoj	estis konstruita [preta]	estis konstruita de mi [tiam]

Tiuj du sencoj estas markataj en la portugala kaj en la germana per po unu verbo: *ser* kaj *zu werden* por la deverba *estar* kaj *zu sein* por la adjektiva.

Eble la lingvoj havas du temposistemojn, unu por verboj kaj alian por nomoj:

1 La tempo markata per la informo pri la fakto [tempo de la lingvo: tenso]:

Dum la informo:	mi konstruas domon.	Informo samtempas al la fakto.
Post la informo:	mi konstruos domon.	Informo antaŭas al la fakto.
Antaŭ la informo:	mi konstruis domon.	Informo postas al la fakto.

2 La tempo markata per la informata fakto [tempo de la mondo]:

Dum la fakto konstrui:	konstruanta homo / konstruata domo
Post la fakto konstrui:	konstruinta homo / konstruita domo
Antaŭ la fakto konstrui:	konstruonta homo / konstruota domo

La Ekzercaro (22: 1-16) pruvas la nenian sencorilaton inter verboj kaj participoj:

"Fluanta akvo [dum fluo] estas pli pura, ol akvo staranta senmove [dum staro senmova]. Promenante [dum promeno: dum mi promenis] sur la strato, mi falis. Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto [homo dum la bato: dum li batas] kaj Jozefo estas la batato [homo dum la bato: dum lin batas]. Al homo, pekinta senintence [post peko senintenca], Dio facile pardonas. Trovinte [post la trovo de] pomo[n], mi ĝin manĝis. La falinta homo [post la falo: post ol li falis] ne povis sin levi. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto [homo post mensogo] dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [homo dum mensogado]. La tempo pasinta [post ĝia paso] jam neniam revenos; la tempon venontan [antaŭ ĝia veno] neniu ankoraŭ konas. Venu, ni atendas vin, Savonto de la mondo [homo antaŭ lia savo]. En la lingvo "Esperanto" ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [antaŭ ĝia esto]. Aŭgusto estas mia plej amata filo [dum amo al li: dum lin amas]. Mono havata [dum ĝia havo] estas pli grava ol havita [post ĝia havo]. Pasero kaptita [post la kapto] estas pli bona, ol aglo kaptota [antaŭ la kapto]. La soldatoj kondukis la arestitojn [homoj post aresto] tra la stratoj. Li venis al mi tute ne atendite [post nena atendo]. Homo, kiun oni devas juĝi, estas juĝoto [homo antaŭ la juĝo]."

Referencoj:

BEAUFRONT, L. **Commentaire sur la Grammaire Esperanto**. Paris: Hachette, 1904. 156 p.

MALOVEC, M. **Gramatiko de Esperanto**. Třebíč: Aŭtoro, 1988. 102 p.

RÉGULO PÉREZ, **J. Rikolto**. Chapecó: FONTO, 1992. 596 p.

VILBORG, E. **La participa problemo en la Akademio**. Götenborg: Lingva Komisiono, 1973. 138 p.

PLENA ILUSTRITA VORTARO DE ESPERANTO 2005. Paris: Sennacieca Asocio Tutmonda, 2005. 1265 p.

ZAMENHOF, L. L. **Fundamento de Esperanto**. Marmande: Esperantaj Francaj Eldonoj, 1963. 335 p.

Nomumo de Departemento-Direktoroj de Brazila Esperanto-Ligo

Laŭ la alineo V, artikolo 28 de Statuto de Brazila Esperanto-Ligo, la Prezidanto nomumis jenajn direktorojn kaj asesorojn:

Direktoro pri **Departemento de Merkatado**: Guilherme Rodrigues Reis;

Asesoro pri Juro: D-ro Rogério Carneiro;

Direktoro de la **Departementoj de Komerca kaj Komunikado**: Francisco Mattos de Oliveira;

Asesoro pri **Gazetaro kaj Publikaj Rilatoj**: Alberto Emerson Werneck Dias.

Nova bakterio trovita en homa buŝo

Nova bakterio loĝanta en homa buŝo estis unuafoje identigita fare de britaj sciencistoj. La eltrovon ili publikigis en la aŭgusta numero de la periodaĵo *International Journal of Systematic and Evolutionary Microbiology*.

Laŭ la aŭtoroj, la eltrovo de tiu ĉi specio, kiu ricevis la nomon *Prevotella histicola*, povas faciligi la komprenon pri procezoj, kiel estiĝon de karioj kaj gingivmalsanoj, kio kondukos al pli efikaj kuracmetodoj.

"Sana homa buŝo loĝigas grandegan variecon de mikroorganismoj, kiel virusoj, fungoj, protozooj kaj bakterioj. Ĉi-lastaj estas la plej multnombraj: ekzistas proksimume 100 milionoj en ĉiu mililitro da salivo. Enbuŝe loĝas pli ol 600 malsamaj specioj de bakterioj, el kiuj duonon oni ankoraŭ ne klasis", diris" William Wade, el la Reĝa Fakultato de Londono, kiu ĉefaŭtoris la artikolon.

La esploristoj analizis kaj sanajn kaj tumorajn histojn, kaj trovis speciojn de la genro *Prevotella* ĝis tiam nekonatajn. La vorto *histicola* en la nomo de la nova specio signifas "histoloĝanto". La specioj de tiu genro estas parto de normala mikroba vegetaĵaro kaj asociiĝas al diversaj buŝmalsanoj kaj infektoj en aliaj partoj de homa organismo.

"La specio estis izolita kaj el sanaj histoj kaj el kanceroj, kio konfirmas antaŭajn esplorojn indikantajn, ke la bakterio kapablas invadi histojn kaj individuajn ĉelojn", diris Wade.

Karioj, kiuj kaŭzas dentodekadencon, kaj gingivmalsanoj estas la plej oftaj problemoj kaŭzataj de buŝbakterioj en homoj. Tiujn problemojn kaŭzas ŝanĝoj en la populacio de mikroboj normale troveblaj enbuŝe. Por pli bone kompreni tiujn malsanojn, sciencistoj bezonas unue ekscii, kiuj bakterioj ĉeestas, kio emfazas la gravecon de la eltrovo. Ekkompreni la konsiston de buŝa mikrobaro ankaŭ helpos disvolvi novajn metodojn de kuraco kaj antaŭmalhelpo.

Evolusekretoj

Nek fiŝo, nek vermo, malgraŭ sia aspekto memoriganta pri unu aŭ alia. La amfiokso estas maranimalo, malpli ol kvin centimetrojn longa, sed kun graveco inverse proporcia al sia grando. Temas pri organismo, kiu interesas sciencistojn de pli ol unu jarcento, ĉar ĝi situas meze de la evolutransiro inter senvertebruloj kaj vertebruloj.

Amfiokso

La sinsekvigo de la amfioksa genaro estis ĵus anoncita kaj meritis kovrilon de la revuo *Nature*. La studon, surbaze de la specio *Branchiostoma floridae*, faris granda grupo de sciencistoj el Usono, Eŭropo kaj Japanujo.

En la artikolo, la aŭtoroj priskribas la strukturon kaj enhavon de la genaro de la organismo kaj indikas reorganiziĝojn, kiuj okazis en la vertebrula linio, ekde kiam vivis la lasta komuna antaŭulo de amfiokso kaj vertebruloj, antaŭ proksimume 550 jarmilionoj.

La sciencistoj ankaŭ identigis similajn sinsekvojn, kiuj konserviĝis en la genaroj de la nuntempa amfiokso kaj de vertebruloj, malgraŭ ilia longa, sendependa evoluado.

"La genaro de ajna specio, kvankam informplena, estas multe pli ol simpla registro. Du genaroj estas pli interesaj, ĉar eblas ilin kompari. Sed, kiam oni disponas je tri genaroj aŭ pli, la historio tute ŝanĝiĝas, ĉar eblas konstrui tre precizajn hipotezojn pri la genara evoluo kaj fari gravajn demandojn pri la origino de formaj novaĵoj", reliefigis Nature en sameldona komento pri la graveco de tiu ĉi nova sinsekvigo kaj pri la ebloj kompari la genarojn de vertebruloj, interalie la homan.

Estulo, kiu pasigas la plejparton de sia vivo enterigite en la marfundo, la amfiokso estis priskribita unuafoje en 1774 kiel specio de limako. Nur en la sekvinta jarcento la ruso Aleksandr Kovalevskij (1840-1901), unu el la antaŭloj de evolua vivscienco, atribuis al tiu animalo ĝian ĝustan valoron, inkluzivante ĝin korekte en la filumon *Korduloj*.

Kvankam sen kapo distingebla, la amfiokso posedas korpon subtenatan de dorskordo, fleksebla bastono trovebla nur dum embriaj fazoj de vertebruloj kaj poste anstataŭota de vertebra kolono.

Aĉetado sen sinrego

Ankoraŭ ne ekzistas akordo inter sciencistoj pri la kaŭzoj de aĉetkompulsia malordo (AKM). Sed, laŭ esploro farita ĉe la Medicin-Fakultato de la Universitato de San-Paŭlo (FMUSP), la vivscienca hipotezo pri la meĥanismoj ligitaj al tiu ĉi problemo rilatas al la reguligado de la cerba sistemo de rekompenco kaj al la reguligmeĥanismoj de respondo al streso.

La esploron kunordigis Hermano Tavares, el la Psiĥiatria Instituto de la Klinika Hospitalo de FMUSP. Ankaŭ partoprenis Daniel Fuentes, el la sama instituto, Donald Black, el la Universitato de Iovao, Usono, kaj Daniela Sabbatini Lobo, el la Universitato de Toronto, Kanado.

La esploro, publikigita en *Brazila Revuo pri Psiĥiatrio*, celis prezenti literaturrevizion pri AKM. Laŭ Daniela, la malsanon oni povas difini kiel manifestiĝon de impulskonduto, kiu daŭre ripetiĝas, kvankam ĝi kaŭzas – aŭ posedas la potencialon kaŭzi – negativajn rezultojn. La efiko ne estas sole nur financa. "Personoj suferantaj AKM-on prezentas malfacilecon en personaj rilatoj kaj laboro, kiuj estas duarangitaj".

Laŭ ŝi, gravas distingi normalan aĉetadon disde la nenormala, sed la distingon oni ne faras surbaze de la elspezata mono aŭ enspeznivelo. "AKM estas karakterizata surbaze de la amplekso de maltrankvilo, persona angoro kaj evoluo de malutilaj sekvoj. Multaj personoj troaĉetas foje, kiel ekzemple ĉe datrevenoj aŭ dum libertempo, sed epizoda troelspezo per si mem ne konstituas fundamenton por konfirmi AKM-diagnozon".

Kelkaj antaŭaj esploroj asociis AKM-on al humormalordo, obsedkompulsia malordo kaj impulsmalordo, sed tiu ĉi nova esploro reliefigas la neceson de diferencigo. "Personoj suferantaj dupolusan malordon, dum la mania fazo, foje troelspezi, tamen tiu ĉi konduto okazas kune kun aliaj simptomoj. La distingon inter obsedkompulsia malordo, dupolusa malordo kaj AKM devas fari psiĥiatriisto, kaj ĉiu el ili devas esti kuracata alimaniere", diris Daniela.

Laŭ la sciencistino, AKM-pacientoj ofte prezentas epizodojn de deprimo. "Tamen, oni ne povas aserti, ke la malsanon kaŭzis deprimo. Ĝenerale, personoj prezentantaj la problemon montras plimalboniĝon de la simptomoj, se samtempe okazas epizodo de deprimo-malsano."

La unuaj esploroj pri AKM montris pli altan ofton en virinoj. Tiu ĉi fakto povus rezulti de kulturaj faktoroj aŭ rilati al la formo, kiel oni pristudis la malsanon. "Multfoje ankaŭ viroj havas AKM-on. Viroj ordinare aĉetas pli karajn kaj grandajn varojn, kiel aŭtomobilojn, komputilojn, elektronikaĵojn; kontraste, virinoj ordinare aĉetas grandan nombron da malpli kostaj varoj, kiel ŝuoj, juvelimitaĵoj, vestoj, juveloj", diris Daniela.

La sciencistino emfazas, ke la aĉetkompulsio atingas ĉiujn sociklasojn kaj ke ankoraŭ ne ekzistas esploroj, kiuj determinis, ĉu ĝia ofto estas pli alta en pli riĉaj personoj.

La artikolo asertas, ke ne ekzistas norma kuracmetodo. Pritakson faras psiĥiatriisto por determini la plej taŭgan metodon. La kuraco ampleksas psiĥokuracon kaj medikamentojn.

"La uzo kaj elekto de taŭgaj medikamentoj dependas de la graveco de ĉiu kazo kaj de la kunesto de aliaj problemoj, kiel ekzemple, deprimo, angoro kaj drogemo. Alia grava aspekto de la kuracado estas klarigi AKM-on al familianoj. Kiam ebla kaj bone orientata, familia partopreno povas esti bonfara", diris Daniela. Ŝi asertas, ke la studoj pri AKM ankoraŭ situas ĉe tre komenca stadio, do ankoraŭ restas multo esplorenda. Necesas epidemiaj studoj en regonoj kun malsimilaj kulturaj aspektoj kaj pli detalaj studoj pri la psiĥa estiĝo de la malsano "Tiuj informoj povos helpi la planadon de esploroj direktitaj al la organismaj aspektoj de AKM kaj al ĝia kuraco".

Korpekzercado por memoro

Plenkreskuloj kun memor-problemoj, kiuj partoprenis programon de hejma korpekzercado, spertis pliboniĝon de sia intelekta kapablo, kompare al tiuj, kiuj restis senekzercaj. Tiu ĉi konkludo fontas el artikolo publikigita la 3-an de Septembro en la periodaĵo *Journal of the American Medical Association*.

Nicola Lautenschlager, el la Universitato de Melburno, Aŭstralio, kaj kolegoj faris eksperimenton por kontroli, ĉu korpekzercado kapablus malintensigi intelektan dekadencon kaj riskon de demenco en 138 prenkreskuloj pli ol 50-jaraj.

Ĉiuj partoprenintoj estis plendintaj pri memorproblemoj kaj estis distribuitaj hazarde en du grupojn, unu ricevanta ordinaran prizorgon kaj alia inkluzivanta 24-semajnan programon de korpekzercado.

La interveno celis stimuli la partoprenantojn efektivigi minimume po 150 minutoj semajne da modere intensa korpekzercado, disdividitaj inter tri tagoj. La aktiveco plej ofte rekomendita estis paŝado. La programo kaŭzis pliajn 142 minutojn da korpaktiveco, kompare al la kontrolgrupo.

Intelektaj funkcioj estis mezuritaj dum 18 monatoj per skalo uzata ĉe pacientoj kun Alchejmer[1]-malsano. La sciencistoj konstatis, ke, je la fino de tiu periodo, la ekzercogrupanoj atingis pli altajn notojn laŭ la skalo. Ili ankaŭ montris pli etajn notojn laŭ indekso uzata por mezuri demencon.

"Kiom ni scias, tiu ĉi estas la unua esploro pruvanta, ke ekzercado plibonigas intelektan funkciadon en pli maljunaj plenkreskuloj kun etaj perdoj intelektaj. La bonefiko de la korpekzercado estis klara post ses monatoj kaj persistis dum minimume 12 monatoj post la fino de la interveno", asertis la aŭtoroj. "La meznombra pliboniĝo de 0,69 poentoj laŭ la demenca skalo post 18 monatoj, kompare al la alia grupo, estas malgranda, sed potenciale grava, kiam oni konsideras la relative etan kvanton da fizika aktiveco, al kiu la partoprenintoj submetiĝis."

Laŭ la aŭtoroj, male al medikamentoj, korpekzercado posedas la avantaĝon de efikoj, kiuj ne limiĝas nur al intelekta funkciado, sed atingas aliajn punktojn, kiaj deprimo, vivkvalito, malplioftiĝo de faloj kaj funkciado de la koro kaj sangotuboj.

Danĝeraj herbomedikamentoj

Analizo de medikamentoj uzataj en ajurvedo, vendataj per la Interreto, konstatis, ke unu kvinono de la substancoj enhavas altajn nivelojn de plumbo, hidrargo kaj arseno.

Laŭ la esploro, farita en Usono kaj publikigita aŭguste en la periodaĵo *Journal of the American Medical Association*, la niveloj de tiuj metaloj transpasas akcepteblajn limojn kaj povas kaŭzi veneniĝon.

Plantmedikamentoj de ajurveda medicino estas tre popularaj ne nur en Hindujo, sed en pluraj regionoj de la Azia Sudoriento kaj aliaj regionoj kaj landoj. "Tamen, ekde 1978 pli ol 80 okazoj de veneniĝo kaŭzita de plumbo estis asociitaj al tiaj medikamentoj", emfazis la aŭtoroj.

La medikamentoj estas klasitaj en du ĉefajn tipojn: pure herbodevenaj kaj "rasa ŝastra", pli ol dujarmila kutimo kombini herbojn kun metaloj, aliaj mineraloj aŭ eĉ juvelŝtonoj.

Robert Saper, el la Medicina Fakultato de la Bostona Universitato, kaj kolegoj esploris la produktojn vendatajn en Usono kaj fabrikatajn tie aŭ en Hindujo. El 673 produktoj vendofertataj en la Interreto oni elektis 230 por analizoj, kiuj komenciĝis en Oktobro de 2005. La metalkoncentro estis mezurita per spektroskopio de X-radia fluoresko. La sciencistoj konstatis eneston de metaloj en 20,7% de la produktoj.

El la produktoj, 95% estis vendataj ĉe usonaj TTT-ejoj, kiuj reklamis "bonajn praktikojn de fabrikado". La medikamentoj "rasa ŝastra" montris probablon pli ol duoble pligrandan enhavi altajn metalkoncentrojn ol tiuj pure herbaj. "Kelkaj el la produktoj povas kaŭzi engluton de hidrargo kaj plumbo je niveloj 100-oble ĝis 10-milioble pli altaj ol la akcepteblaj limoj", asertis la esploristoj.

La aŭtoroj proponas, ke la reguloj de la Administrejo pri Manĝaĵoj kaj Drogoj estu reviziitaj, por specifigi pli precize la riskojn kaj maksimumajn dozojn por ĉiu el tiaj medikamentoj.

"Ne estas tolereble, ke medikamentoj uzataj por kuraci malsanon kaŭzas alian malsanon pro sia enhavo de venenaj materialoj", diris Venkatesh Thuppil, estro de la Nacia Referenca Centro pri Plumba Veneniĝo kaj profesoro ĉe la Medicin-Fakultato St. John's, en Hindujo, unu el la aŭtoroj de la artikolo.

"Frenezaj" raŭpoj defendas siajn malamikojn![1]

La scienca revuo Plos One publikigis la artikolon, frukton de kunlaboro inter brazilaj kaj nederlandaj sciencistoj, kiu montras strangan rilaton inter raŭpoj kaj ĝiaj mortigparazitoj: kiam folimanĝa raŭpo suferas atakon de la parazitoida vespeto *Glyptapanteles*, ĝi ŝanĝas sian konduton, kaj fariĝas obstina defendanto de la ovoj de la vespeto, kiu parazitas ĝin!

La "viktimo" estas la noktopapilio *Thyrinteina leucocerae*, kiu sin nutras per folioj de gujavujo kaj eŭkalipto. Kiam la vespeto trovas sian "gastigonton", ĝi demetas ovojn sur la raŭpon kaj la vespo-larvoj sin nutras siavice per la raŭpo. Nenio nova, escepte pro kurioza afero: la vespidoj ne mortigas la raŭpon dum ili manĝas ĝiajn histojn kaj organojn. Kiam ili estas pretaj fariĝi plenkreskaj, la vespo-larvoj eliras la korpon de la raŭpo kaj eniras fazon de pupao. Tiam, la raŭpo, kvankam libera je siaj parazitoidoj, kondutas

Glyptapanteles *eliranta el raŭpo*

samkiel gardanto, kaj feroce atakas ĉiujn insektojn kiuj alproksimiĝas.

Tiu scienca artikolo estas disponebla rete, kune kun du interesaj filmetoj. Unu montras la reagon de “sana” raŭpo, kiam alia insekto alproksimiĝas. Ĝi nenion faras al eta skarabo. La dua filmo montras raŭpon atakitan de vespo, en la momento, kiam ĝi restas proksime al pupaoj de vespidoj. Kiam alia insekto alproksimiĝas, ĝi reagas “freneze” kaj forĵetas la invadanton.

Ordinare la raŭpo estas neagresema, kaj ne reagas al proksimeco de ajna insekto. Sed post atako de la vespo, ĝia konduto tute sanĝiĝas. Neniu scias, kiel tiuj vespoj sukcesas ŝanĝi la konduton de la raŭpo, sed la sciencistoj konjektas, ke ne ĉiuj vespo-larvoj eliras sian gastiganton. Eble unu aŭ du restas en ĝia korpo, kaj sekrecias iun substancon, kiu atakas la nervosistemon de la raŭpo, ŝanĝante ĝian konduton.

La artikolo kaj filmetoj estas disponeblaj ĉe la adreso *<http://www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0002276#pone.0002276.s001>*.

Ĉu nova amasestingo?

Amfibioj brave rezistis la lastajn kvar amasestingojn, kiuj plagis nian planedon, sed eble ili ne sukcesos tiel bone en la venonta estingo, kiu eble jam komenciĝis.

Laŭ esploro farita de David Wake kaj Vance Vredenburg, el la Vertebrula Zoologia Muzeo de la Universitato de Kalifornio, en Berkelejo, Usono, la estingorapidoj de amfibioj altiĝis al niveloj neniam antaŭe observataj, kio sendube signalas ion misan. La esploro reliefigas, ke plej kulpas la klimatoŝanĝoj, la senarbarigo kaj unu mortiga malsano, kies atako moviĝas de unu specio al alia.

La aŭtoroj konjektas, ĉu la tero estus ĉe la sojlo de sia sesa amasestingo kaj asertas, ke amfibioj donas klaran respondon. Almenaŭ unu triono de pli ol 6300 specioj de amfibioj en la mondo estas minacata.

“La ĝenerala mesaĝo venanta de amfibioj estas, ke ni eble disponas je tre malmulta tempo por eviti potencialan estingon. La demando estas, ĉu ni ĝin atentos antaŭ ol fariĝos tro malfrue”, diris Vredenburg, kiu ankaŭ profesoras ĉe la Ŝtata Universitato de San-Francisko.

Plurajn faktorojn oni indikas kiel kaŭzojn de profundaj ŝanĝoj en populacioj de amfibioj, sed la artikolo reliefigas elstariĝantan infektomalsanon, ĥitridfungozon[3], kiel la rektan kaŭzon de la estingo de pli ol 200 specioj. Neniu alia malsano prezentas tiel potencan minacon al vivdiverseco.

La malsano estas kaŭzata de akvofungo de nekonata origino, la unua de tiu tipo kiu atakas nevertebrulojn kaj, ĉi-okaze, nur amfibiojn. Laŭ la aŭtoroj de la esploro, ekkompreni la ekologion de ĥitridfungozo helpos ne nur amfibiojn, sed ankaŭ homojn, ĉar oni ne scias, ĉu la malsankaŭzanto kapablos atingi aliajn speciojn.

Ekzemplo de minacata specio estas la flavgamba bufo el Sieranevado[4], en kiu oni diagnozis ĥitridfungozon en 2001. Dum la sekvaj jaroj, oni registris kazojn kun grandega mortado kaj kolapso de populacioj de tiu ĉi bufpecio.

Laŭ la aŭtoroj, oni ankoraŭ ne scias, kiel la fungo, kiu estas surprize malsanigpova, kaŭzas morton. “Necesas ekscii, kio mortigas tiujn animalojn. Tiu malsano estas notinda ekzemplo de malsankaŭzanto, kiu transsaltas limojn kaj kaŭzas detruon”, diris Vredenburg.

Wake kaj Vredenburg priskribas la detruojn kaŭzitajn de antaŭaj estingoj. La plej antikva konata estingo okazis antaŭ proksimume 439 milionoj da jaroj, kiam 25% de ĉiuj familioj kaj 60% de ĉiuj genroj de marorganismoj malaperis. La sekva estingo okazis en la supera devonia periodo, antaŭ proksimume 364 milionoj da jaroj, kiam 22% de la familioj kaj 57% de la margenroj malaperis.

La estingo en la permia-triasa periodo, antaŭ proksimume 251 milionoj da jaroj, estis sendube la plej severa, ĉar malaperis 95% de ĉiuj specioj, maraj kaj teraj. La sekva estingo, kiu okazis en la fino de la triasa periodo, antaŭ proksimume 200 milionoj da jaroj, atingis precipe marspeciojn.

La plej nova estingo markis la finon de la kretacea periodo, antaŭ proksimume 65,5 milionoj da jaroj, kiam 47% de la margenroj kaj 8% de la vertebrulaj familioj malaperis. Tio ĉi estas la plej vaste konata estingo, ĉar ĝi markis la malaperon de dinosaŭroj.

La plej eta serpento de la mondo

La plej eta serpentspecio de la mondo estis eltrovita en Karibeo. Ĝi estas tiel eta, ke plenkrekaj individuoj longas malpli ol 10 centtimetrojn. Maldika kiel spageta fadeno, ĉirkaŭvolviĝinte ĝi facile teniĝas sur monero. La eltrovon faris esploristoj gvidataj de Blair Hedges, el la Ŝtata Universitato de Pensilvanio, Usono. La grupo respondecas pri la priskribo de la plej etaj specioj de bufoj kaj lacertoj. La priskribo de la specio *Leptotyphlops carlae* estis publikigita la 4-an de Aŭgusto en la periodaĵo *Zootaxa*.

La serpenteto, la plej malgranda inter pli ol 3,1 mil konataj specioj, estis trovita en malvasta arbarfragmento ĉe la orienta parto de la insulo Barbado. Laŭ la esploristoj, temas pli malofta specio, ĉar la plejparton de ĝia potenciala vivmedio anstataŭis konstruaĵoj aŭ terkulturo.

"La detruado de vivmedioj estas granda minaco kontraŭ vivdiverseco en la tuta mondo, sed Karibeo estas aparte delikata , ĉar ĝi enhavas neordinaran procenton da minacataj specioj kaj ĉar tiuj animaloj vivas sur insuloj, do ili ne trovas eskapejon kiam minacataj", diris Hedges.

La esploristoj konsideras ĝin nova specio surbaze de genaj diferencoj disde aliaj serpentspecioj kaj surbaze de ĝia unika koloro. Laŭ ili, kelkaj specimenoj trovataj en muzeoj estis indentigitaj malĝuste kaj apartenas al la nun priskribita specio.

Laŭ Hedges, kaj la plej etaj kaj la plej egaj specioj de kelkaj animaloj estas trovataj sur insuloj, kie ili evoluas tiel, ke okupas ekologiajn loĝlokojn en medioj ne okupataj de aliaj organismoj. Tiuj vakaj spacoj ekzistas, ĉar aliaj organismotipoj ne atingas la insulojn. Ekzemple, se certa specio de centpiedulo ne ĉeestas, serpento povas evolui al multe pli malgranda specio por okupi la ekologian loĝlokon.

Serpento

[1]Kontribuaĵo de s-ano Wendel Teles Pontes

[2]Alchejmer = Alois Alzheimer, germana kuracisto, kiu la unua en 1901 priskribis nesanigeblan kaj mortigan tipon de demenco.

[3]Ĥitrido = ĝenerala nomo por fungogrupo (Chytridiomicota); la fungo ĉi tie pritraktata estas Batrachochytrium dendrobatidis.

[4]Montaro en Kalifornio, Usono.

Fontoj: FAPESP, Vikipedio

Kiel traduki (daŭrigo de la paĝo 10)

Komentoj: La du unuaj solvoj spegulas laŭvorte la originalon, kaj baziĝas sur la opinio, ke la entenata metaforo estos komprenebla por alilingva leganto (kio ŝajnas probabla); tamen la dua estas sendube pli eleganta kaj vere trafa, kaj mi eĉ sugestas pli simplan formon: kokino anstataŭ la kokino. La tria solvo estas ĉarma, sed iomete tro longa. La kvara solvo ne spegulas la vortojn, tamen trafe redonas la sencon en zamenhofeca maniero. Bedaŭrinde la kvina traduko ne trafe redonas la sencon kaj estas malfacile komprenebla. La sesa estas proksimume la sama, kiel la dua. La sepa estas tre bona, verŝajne inspirita de la proverbo *Ŝparu groŝon, vi havos plenan poŝon*.

Atentu, ke por ĉi-lasta frazo troveblas en la Proverbaro pluraj interesaj solvoj, interalie: *El malgrandaj akveroj fariĝas grandaj riveroj; Se gut' al guto aliĝas, maro fariĝas; Al pec' pecon algluas, kiu neston konstruas; Ĉiu miliono konsistas el milonoj.* Spite al ĉio ĉi, tradukante la jam menciitan kronikon, mi iomete aŭdacis: *De grenero al grenero pleniĝas la kropo de ansero.*

Ĝis la proksima numero. Por la dumo, cerbumu kaj plenumu!

Rezolucio de la 43a BKE

La partoprenantoj de 43-a Brazila Kongreso de Esperanto, kunveninte en Fortalezon, de la 12-a ĝis la 16-a de Julio, 2008, diskutinte la temon: *Infano — Kia Grundo!*, **konstatis**:

— ke la Lingvo Internacia, kune kun sia idearo kaj dum la pasado de siaj 121 jaroj, ĉiam allogis plejparte infanojn kaj gejunulojn tra la tuta mondo;

— ke bedaŭrinde la Esperanto-Movado nacia kaj tutmonda ĝis nun ne disvolvis sufiĉe bonan infrastrukturon, kiu efike kunordigu projektojn de konstanta agado ĉe infanaro kaj junularo;

— ke la nunaj strukturoj de la movado ne donas prioritatan atenton al la infanoj/junuloj, kiuj spontane aperas cele al la restigo kaj ekaktivigado de la movado;

— ke la strategia plano de UEA, en unu el siaj agad-direktoj, elstarigos la junularon kiel prioritaton por rejunigi la movadon;

— ke en diversaj mondpartoj, ĉu en la pasinteco, ĉu en la estanteco, pluraj eksperimentoj pruvis la avantaĝojn de la lernado de Esperanto ĉefe de infanoj;

— ke, en la statuto de Brazila Esperanto-Ligo, la artikolo kvara, alineo oka, emfazas kiel ĝian longdaŭran celon la disvastigadon kaj utiligadon de Esperanto al/de infanoj kaj junuloj;

— ke unu el la eroj de la Pekina Deklaro (Julio 2004) asertas, ke "estas necese forte subteni la enkondukadon de Esperanto en lernejojn (do atenti kaj prioritatigi infanojn/junulojn), konforme al la spirito de la Unesko-rezolucioj";

— ke du enketoj ĉe la paĝaro de BEL kun ĉirkaŭ 3000 voĉdonoj konfirmas la prioritaton de infanoj kiel celgrupo por instruado de Esperanto.

Kaj **rezolucias**:

— ke la BEL-Estraro starigu nacian volontulan Komisionon por ellabori strategian planon, kiu donu ekde nun pli firman kaj konstantan atenton al la infanoj / junuloj, kiu envenas al la movado pere de taŭgaj projektoj.

Propono de la 43-a Brazila Kongreso de Esperanto (Fortalezo, 12-16 Julio, 2008)

La 43-a BKE, okazinta en Fortalezo (Cearao), de la 12-a ĝis la 16-a de Julio de 2008, kun la partopreno de esperantistoj el tuta Brazilo,

PRIDISKUTINTE la temon "Infano – Kia grundo!":

KONSIDERIS, ke prioritato por la estonteco de nia movado estas dediĉi maksimuman atenton al la plej novaj generacioj;

KONSTATIS, ke en la nunaj cirkonstancoj de nia socio estas iluzio instrui Esperanton al ĉiuj brazilaj infanoj, kies parto ankorau baraktas kontraŭ analfabeteco, mizero kaj forlaso;

KONSCIAS, ke, se ne ĉiuj infanoj en Brazilo estas preparitaj por eklerni la lingvon, tamen ĉiuj estas pretaj por farigi mondcivitanoj kaj akcepti la mesagon de Esperanto;

Kaj tiucele:

PROPONAS al Brazila Esperanto-Ligo kaj al ĉiuj E-Asocioj en Brazilo, kiel unuan paŝon, kontakti la lernejajn instancojn en la respektivaj regionoj kaj aranĝi informprelegojn pri Esperanto por geinstruistoj, gestudentoj, asocioj de gepatroj ktp., kun la celo plibonigi la publikan opinion pri la celoj kaj atingoj de Esperanto.

Novaj tradukdefioj!

Jen tri pliaj tradukdefioj por niaj kuraĝaj gelegantoj:

Quem sai na chuva é para se molhar.
Uma andorinha não faz verão.
Quero que me contes tudo, tintim por tintim.

SOLVO DE LA KRIPTOGRAMO (paĝo 11)

01	A	L	B	U	M	E	N	O
02	B	A	R	I	K	A	D	O
03	I	M	A	N	E	N	T	A
04	E	K	Z	E	K	U	T	I
05	K	O	I	N	C	I	D	I
06	C	E	L	E	B	E	S	O
07	O	D	A	L	I	S	K	O
08	H	I	D	R	O	P	S	O
09	K	O	M	P	L	E	Z	I
10	I	Z	O	M	O	R	F	A
11	K	A	P	I	L	A	R	A
12	H	E	L	M	I	N	T	O
13	A	K	I	F	E	T	R	A
14	E	R	G	O	T	O	Z	O
15	D	I	O	F	A	N	T	O
16	B	L	A	S	F	E	M	I
17	A	R	M	A	T	U	R	I
18	B	E	A	T	R	I	C	O
19	O	P	O	Z	I	C	I	I
20	Ĉ	A	M	P	I	O	N	O
21	A	P	E	T	A	L	O	J
22	A	P	E	N	I	N	O	J

44a brazila kongreso de esperanto

junularo kaj esperanto: bazoj por la estonteco

12a ĝis 17a de Julio 2009

Juiz de Fora - Brazilo

Aŭspicioj:

Brazila Esperanto-Ligo

Organizado:

KEA

Associação Cultural de Esperanto

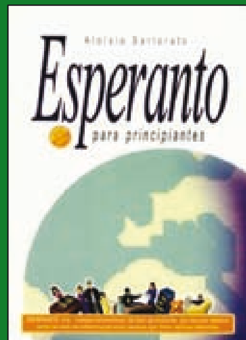
29a brazila esperantista junulara kongreso

Informoj: http://44bke2009.blogspot.com

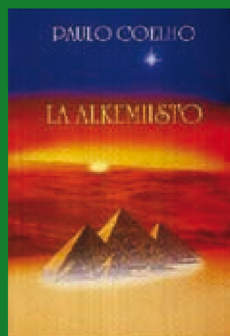
LIBROSERVO

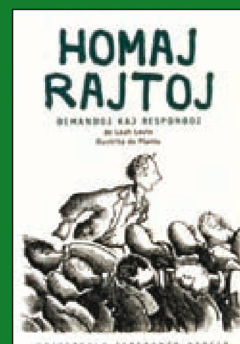
Brazila Esperanto-Ligo

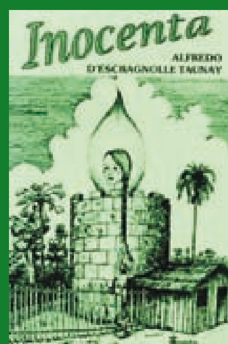
Liga Brasileira de Esperanto

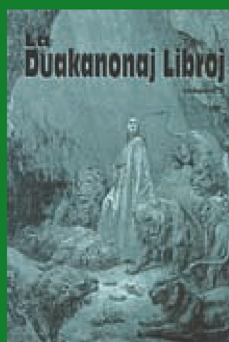

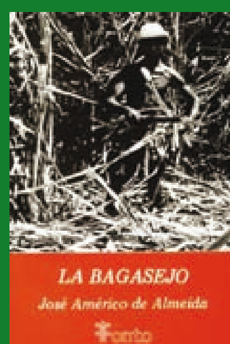

http://libroservo.esperanto.org.br/p